

POZSGAI ANDREA

Zongor Gábor 70 - Comitatus könyv ismertetése

Gábor Zongor 70 - review of Comitatus Book

•
SZERZŐ:

Pozsgai Andrea, PhD hallgató, tanársegéd, Széchenyi István Egyetem,
pozsgai.andrea@ga.sze.hu, ORCID: 0000-0003-3375-7459

AUTHOR:

Andrea Pozsgai, PhD Student, assistant lecturer, Széchenyi István University,
pozsgai.andrea@ga.sze.hu, ORCID: 0000-0003-3375-7459

Autonómia és művészet, Zongor Gábor 70 éve

(Autonomy and art, 70 years of Gábor Zongor)

*Comitatus Társadalomkutató Egyesület, Nyomdakész Kft., Veszprém,
2023, 96 oldal.*

A Comitatus szellemi közösség lelkének, Zongor Gábornak 70. születésnapjára készült könyv az ünnepelt életútjának legfontosabb mozzanatait tárja az olvasó elé. A jogász-festőművész barátai és munkatársai különböző műfajú cikkekben arra világítanak rá, hogy a magát nyugdíjas önkormányzati érdekvédőnek nevezett Zongor Gábor elkötelezetten kiállt/kiáll a megyei önkormányzás meg-

erősítése mellett, miközben számos más területen is jeleskedett/jeleskedik (a teljesség igénye nélkül: megyei közgyűlési elnök, országgyűlési képviselő, TÖOSZ főtitkára, Comitatus Önkormányzati Szemle folyóirat elnöke). Talán nem túlzás, ha ezek alapján polihisztorként tekintek az ünnepekre.

A 8 fejezetből álló köszöntő kötet legterjedelmesebb részét a tanulmányok és a visszaemlékezések című fejezetegységek adják. A szisztematikusan egymást követő tanulmányokból első körben megtudhatjuk, hogy a középszintű önkormányzatok ([vár]megye) helyzete milyen irányba mozdult el, és a jövőben milyen forgatókönyvvel számolhatunk.

A megyerendszer átalakítása a rendszerváltozás éveiben került (ismét) napirendi pontra. Magyarország közigazgatási beosztását a helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LV. törvény érintetlenül hagyta, azonban a politikai decentralizáció sajátos rendszerét bevezette (Agg, 2006). „Különösen nagy vitát váltott ki a megyerendszer léte vagy nem léte.” (Agg, 2006, 1.) Zongor Gábor ezt úgy fogalmazta meg, hogy „a megyék lebegnek” (Zongor, 2021). Az európai uniós csatlakozásra készülve újra felmerült az igény a területfejlesztési intézményrendszer „(meg)reformálására”, ezért a megyepártiak reménykedve várták a változásokat. Pálné Kovács Ilona: Van-e élet a megye után? című tanulmányában azonban 6 pontban fejti ki, hogy hiábavaló volt a megyei szint felvirágzásába vetett hit, mivel a közigazgatásban az elmúlt 33 évben lejátszódó folyamatok nem adnak okot az örömrre. Sőt, „tévedések vígjátékának vagy megtévesztések sorozatának” (Pálné, 3.) nevezi a rendszerváltozás óta eszközölt változtatásokat, programokat, a 2010 után bekövetkezett centralizált területi kormányzás (a közszolgáltatások konszolidálására) kialakítását. A törvénymódosításokat, a törvényi szabályozáson kívüli területfejlesztési eszközök túlzott centralizációját, a megyei önkormányzatok szerepét tovább boncolgatja Szegvári Péter tanulmányában, amelyben reflektál Zongor Gábor 2022-ben megfogalmazott gondolataira. A két tanulmány alapvetően körülírja, hogy az európai uniós alapelvek közül a szubszidiaritás és a decentralizáció elve nem érvényesül a hazai területfejlesztésben, mely egyértelműen nem kedvez a középszintű önkormányzatiság erősítésének. Zongor azonban úgy véli, hogy a megyei önkormányzatok autonómiájának biztosítása, érték- és feltételrendszerének konkrét meghatározása, gazdasági garanciák elkülönítése segíti elő a megyei önkormányzatok stabilitását. A középszintű önkormányzatiság pedig ily formában képes hozzájárulni a település-és területfejlesztéshez (Zongor, 2022).

Egy „született megyepárti” (Szegvári, 12.; Zongor, 2022) a közigazgatási rendszer oldaláról a középszintű kormányzásra alkalmas mértéknek tekinti a (vár)megyei területi egység lehatárolását. A „Comitatus köré szerveződő tudásközösség” (Pálné, 3.) számára a területegységben való gondolkodás lételem. Az egység mértéke, kiterjedése, illetve egyéb paraméterei azonban egyéntől, érdeklődéstől, meghatározástól, munkaterülettől, kutatási témától, földrajzi értelmezéstől, közigazgatási meghatározástól (és még hosszasan sorolhatnánk a tényezőket) függenek. Egy filozófus és társadalomkutató, Garaczi Imre filozófiai oldalról, különböző tércategóriában bemutatva tárja eléink egy területi egység, a táj értelmezését a kötet következő tanulmányában. Garaczi rámutat arra, hogy a történelem során számos író, költőt, filozófust, művészt inspirált a környezete (a táj természetes és antropogén elemei egyaránt), mely inspiráció eredményeit a fennmaradt hagyatékaikból

ismerhetünk meg. A művészi alkotások megemlézése révén az ünnepelt, mint festőművész munkásságától sem tudok elvonatkoztatni, ugyanis számos alkotásában megjelenik a táj ábrázolása, meglehetősen egyedi, többek szerint „meseszerű”, „nem e világi” vagy „egy másik dimenzió” megjelenítésében. A sajátos látásmódot Tóth Ákos Szellemekkel társalgó című cikkében (79., 96.) próbálja megfejtetni, hogy „...egy fejbe hogyan is fér ennyi minden,...”, hogy az a sok minden miként rendszereződik evilágivá és ama másvilágivá, s az evilági és a más-világi hogyan élhet ennyire békén egymással”. Kőszegi Lajos a Párbeszéd az éjszakai festészetről című irodalmi alkotással, mely egy veszprémi kiállításmegnyitóra készült és egy pápai kiállítás megnyitásán hangzott el, köszönti Zongor Gábort (65–68.), az éjjel alkotó művészt: „S ne feledd, amikor nappal közhivatalt viselsz, rengeteg nappali emberrel találkozol, ügyeket intézel, javítani próbálsz ezt a javíthatatlan világot, hogy minden jel arra vall, a Hold csendes fényénél, éjszaka dőlnek el a dolgok, amikor a világ alszik és szebbik önmagáról álmodik...” (Kőszegi, 67.).

Hudi József, tisztelegve a veszprémi lakosú Zongor Gábor előtt a reformkori Veszprémi Nemzeti Casino tisztikarának a bemutatására vállalkozott. Tanulmányában részletes betekintést ad a veszprémi olvasótársaság (kaszinó) kialakulásába, jellemzőibe, alapszabályába és tisztikarának 1842–1847-es összetételébe.

Az ünnepi kötet utolsó tanulmányában szintén egy történeti áttekintést olvashatunk, azonban időben közelebb lépve már napjainkhoz. Az írásban visszatérünk a megyei önkormányzatok témájához, ugyanis Kos Aladár (írói álnevén) bemutatja az 1990-es évek eleji megyei önkormányzati választás „rendszerét”. Számomra meglepetésváltó volt a tanulmány címadása, hiszen a Festő doktor elnök lesz cím alapján arra számítottam, hogy Zongor Gábor sokoldalú egyéniségére utal a megfogalmazás és ebből kifolyólag a cikkben az ünnepelt elnökké választásának menetét ismerhetjük meg. Az írás olvasása közben azonban rövid idő alatt kiderült, hogy dr. Festő Gábor, az egyik dunántúli megye közgyűlése elnökének, a megyei tanács utolsó végrehajtó bizottságának megbízott titkárának érdekes és ellentmondásos megválasztásába, kinevezésébe kaphatunk részletes betekintést. Agg Zoltán (az ünnepi kötet szerkesztője) A megyei elnökök jellemzői 1990-ben című háttéranyagában (52–54.) azonban 1990-es és 1994-es megyei közgyűlések elnökválasztását mutatja be, mely keretein belül már Zongor Gábor elnökké választásáról is kapunk információkat: többek között kiderül, hogy a megválasztott megyei elnökök közül Zongor Gábor volt az egyetlen 40 évnél fiatalabb, ugyanis megválasztásakor 38 éves volt (a Veszprém megyei önkormányzati Közgyűlés elnöki tisztségét 1990-től 1998. november 2-ig töltötte be).

A Visszaemlékezések fejezet 6. írományában minden szerző kiemeli, hogy emberileg példamutató magatartás és hozzáállás jellemzi a kötet főszereplőjét. A dolgoz, tiszteletre méltó Zongor őseiről, gyerek- és ifjúkorának meghatározó mozzanatairól Agg Zoltán ír, aki bemutatja azt is, hogy Zongor Gábor milyen motiváció hatására döntött a jogi pálya választása mellett. Zimonyi Péter, egy rendkívül humoros baráti köszöntőjében beszámol az elnök úrral közösen folytatott munka élményeiről és emlékeiről, de megtudhatjuk még azt is, hogy Zongor Gábor és kedves párja hogyan kerültek Veszprémbe.

A közösen végzett munka szépségeit Zsédényi Imre is feleleveníti és ámulattal ír Gábor szónokai képességéről, melynek titkát szerette volna kideríteni, ezért megkérdezte tőle,

hogy „beszédeid spontán jönnek-e?”. Az ünnepelt erre azt felelte, hogy: „Tudod, éjjel nézem a plafont és mondom a beszédet.” Tehetségét és sokoldalúságát tovább taglalja Soós Lőrinc, aki szakemberként a legnagyobbak közé sorolja Zongor Gábort a területfejlesztés és a településhálózat kutatása, fejlesztése területén. Soós úgy véli, hogy Zongor Gábor jogosan titulálja magát önkormányzati érdekvédőnek, mert a Települési Önkormányzatok Országos Szövetségének főtisztviselői szerepet közmegegyezésre és a települések javára töltötte be, és máig törekszik az aktuális érdekek minél teljesebb körű érvényesítésére. A köszöntők sorát Rosos Györgyné, az ünnepelt volt munkatársa folytatja, aki a volt kollégák nevében is hálaátfejezi Gábornak, amiért öröm volt a munka mellette. Majd Herjavec Klára frappáns és egyben gyönyörű sorai festik elénk Zongor egyediségét, sajátos gondolatvilágát: „...megtanítottál bennünket arra, hogy a megye nem csupán egy önkényesen meghúzott határokon belüli illetékességi terület, amelynek esetleg különféle hatáskörei is lehetnek, és nem is csak a tizenkilencedik sor egy megyesoros kimutatásban. A megye sokkal több ennél. A megye számos kisebb, de összetartozó tájegység szerves, kulturális szimbiózisa, a szűkebb hazánk.” (49.)

A kellemes és szívhez szóló visszaemlékezések és köszöntők sora után komolyabb vizekre evezünk. A Műhely rovatban megérkezünk az ország egyik meghatározó és szimbolikus területi egységéhez: a Balatonhoz. A bőségszaru súlya, Szemelvények a Balaton térség önkormányzatokat is érintő aktuális kihívásokból című cikkben Fekete Károly és szerzőtársai – Dombi Gábor, Horváth Csanád Bátor és Oláh Miklós – rámutatnak a kiemelt turisztikai fejlesztési térség önkormányzatait érintő legsürgetőbb kérdésekre és azok tágabb területpolitikai összefüggéseire. A tanulmányban a szerzők körüljárták, hogy a 2014–2020 közötti uniós pénzügyi programozási időszakban milyen mértékű kifizetések álltak a kiemelt térség rendelkezésére, annak milyen közvetlen és közvetett hatásai voltak, és mindezen megállapításokat alátámasztó adatelemzést és kérdőíves önkormányzati felmérést végeztek 2022-ben, mely alapján értékeli (négyfokozatú, páros skálán) az elmúlt évek folyamatait. A négyezerős írásból megtudhatjuk, hogy a térségben az újlakás-piacának dinamizmusát jellemző megújulási ráta figyelemre méltó, valamely településeken egészen kiugró; a fajlagos, négyzetméterre vetített lakásár emelkedése pedig majdnem 30%-kal magasabb volt az országos átlagnál (2013–2022 között). A terület felértékelődése pozitívum, a beköltözési hullám(ok) révén átalakuló településkép (a megkérdezett polgármesterek többsége szerint) összességében pozitív irányú, ugyanakkor negatív példákat is ismertetnek (lakóparkok építése, szegregáció kialakulása). A településképet és szerkezetet érintő átalakulás jellemző még a külterületi, kertes mezőgazdasági ingatlanokon is, melyeken nem meglepően általában hiányos az infrastruktúra-ellátottság. A szerzők ismertetik, hogy a térségbe sorolt települések több mint felén az állandó lakosságot ellátó közüzemi infrastruktúrahálózatok kiépítettsége hiányos, mely az önkormányzatok számára horizontális és vertikális igazgatási szinten is eredményezhet konfliktusokat. A sürgető kérdésekhez sorolandó még az a problematikus folyamat, hogy a népesség korösszetétele kedvezőtlenül vált és az előrejelzések szerint ez csak fokozódni fog, ami növeli az eltartottsági rátát és jelentős szakemberhiányt is eredményez. A szerzők megállapításai között többek között szerepel, hogy a problémák és konfliktusok kezelésére szükség van az önkormányzatok közötti kooperáció erősítésére, egy kohéziós erőre, mely gondolatmenet Zongor Gábor tapasztalatai során is folyton-folyvást megállapításra kerül.

Végül, de nem utolsó sorban Agg Zoltán (az ünnepi kötet szerkesztője, az ünnepelt barátja és kollégája) köszönti Zongor Gábort. A szerkesztői köszöntőben Zoltán mesél a megismerkedésükről, közös munkájukról és bepillantást kaphatunk a Comitatus Önkormányzati Szemle folyóirat és háttérintézményének megalapításába.

A kötet dokumentumai között ismertetik Zongor Gábor önéletrajzát és publikációs jegyzékét is, amely többek között 82, kiadványokban megjelent írást, 132 tanulmányt, 130 publikációt sorol fel. Mindez annak a bizonyítéka, hogy a jogász(-festő) elkötelezett szakterülete iránt, és rendkívül aktív évek vannak mögötte.

Habár, egy köszöntő kötet rövid és lényegre törő ismertetését írtam e pár sorba, ezért nem meglepő, hogy a szóban forgó könyv olvasása során dicsérő szavak gyakori előfordulása jellemző. De mégis olyan mértékű és mélységű őszinte baráti írásokat olvashatunk, ami számomra egy nemes lelkű ember tulajdonságait igazolja, ezért Zimonyi Péter következő gondolatával zárom a leírást: „Számomra Ő egy orákulum, a tehetség, a bölcsesség és a jóság hordozója”. (41.)

Köszönöm a „Comitatus csapatának” és Zongor Gábor elnök úrnak, hogy részese lehetek ennek a szellemi közösségnek és szeretnék sok boldog, egészséges, alkotó évet kívánni az ünnepeltnek!

A Zongor Gábor 70 elérhető a Magyar Regionális Tudományi Társaság honlapján: https://www.mrtt.hu/comitatus_konyvek.html

IRODALOMJEGYZÉK:

- Agg Zoltán: *A megyerendszer változó szerepe a magyar közigazgatásban*, Disszertáció, 2006. Elérhető: <http://real-phd.mtak.hu/8/1/1342329.pdf>
- Agg Zoltán (szerk.): *Zongor Gábor 70, Autonómia és művészet, Zongor Gábor 70 éve*, Comitatus Társadalomkutató Egyesület, Nyomdakész Kft., Veszprém, 2023.
- Zongor Gábor: *A Comitatus és a megyei önkormányzatok jövője*, in: Agg Zoltán – Zongor Gábor (szerk.): *Comitatus 30 Év/könyv*, Comitatus Könyvek, Veszprém, 2021, 14–19.
- Zongor Gábor: *Szubbjektív benyomások a területfejlesztési törvény negyedszázada kapcsán*, Comitatus, 2022. nyár, 53–57.

•
Kallai Sándor: Haiku 08 – tusrajz